

Warszawa, 20-10-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

WZF.7043.11.2021.WK/TO

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

zwrócił się do mnie Przewodniczący Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa z prośbą o interwencję w sprawie wykorzystywania monitoringu w zakładach karnych i aresztach śledczych w celu kontrolowania pracowników i funkcjonariuszy Służby Więziennej.

W niniejszej kwestii skierowałem do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z wystąpieniem, w którym zawarłem wątpliwości w zakresie podstawy prawnej stosowania monitoringu w zakładach karnych – tj. art. 73a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523 z późn. zm.). Ponadto wyraziłem wątpliwości dotyczące celu, jakiemu ma służyć (nadzór funkcjonariuszy i pracowników), jak i obszaru jego działania (wnętrze biura, obejmujące stanowisko, na którym służba wykonywana jest w sposób ciągły). Wskazałem, że z analizy otrzymanej od NSZZFiPW dokumentacji wynika, że Kierownictwo Służby Więziennej reguluje kwestie związane z monitorowaniem funkcjonariuszy i pracowników, nie mając do

tego wystarczających podstaw prawnych, a podawane regulacje są nieadekwatne i nieprzekonujące, gdyż odnoszą się do skazanych, a nie funkcjonariuszy Służby Więziennej. Zaznaczyłem, że stosowana praktyka i wprowadzane rozwiązania budzą uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia przestrzegania praw i wolności obywatelskich osób zatrudnionych w więziennictwie.

Z uzyskanej od Dyrektora Generalnego Służby Więziennej odpowiedzi wynika, że podejmowane działania zmierzają do niwelowania potencjalnych zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem się koronawirusa SARS-CoV-2. Mają one szczególnie istotne znaczenie w warunkach izolacji penitencjarnej, w których potencjalne ryzyko niekontrolowanego rozwoju choroby jest szczególnie wysokie. Stosowany w jednostkach penitencjarnych system monitoringu wizyjnego jest wykorzystywany jedynie w celu określenia poziomu stosowania bezpieczeństwa epidemiologicznego i w żadnym wypadku nie jest wykorzystywany do wyciągania konsekwencji dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Decyzję o zastosowaniu monitoringu w określonych miejscach i pomieszczeniach, mając na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładach karnych, podejmuje w trybie art. 73a § 8 kkw, dyrektor jednostki penitencjarnej. Po analizie zagrożeń występujących na terenie danego zakładu karnego, dyrektor jednostki penitencjarnej wyznacza miejsca, rejony i pomieszczenia, które podlegać będą monitoringowi. W ocenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, regulacje art. 73a kkw stanowią podstawę prawną stosowania monitoringu na terenie jednostek penitencjarnych i mają na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładach karnych i aresztach śledczych. Jednym z takich działań jest zastosowanie środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu w pomieszczeniach, w których zlokalizowane jest stanowisko monitorowego. W ocenie Dyrektora Generalnego stanowiska te są niezwykle istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa zakładu karnego i aresztu śledczego, dlatego koniecznym jest zapewnienie właściwego poziomu pełnienia służby w tym obszarze. Utworzone w jednostkach penitencjarnych stanowiska monitorowego służą podniesieniu bezpieczeństwa i porządku jednostki penitencjarnej, realizacji humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz zapewnieniu przez

administrację zakładu karnego oraz aresztu śledczego bezpieczeństwa osobistego osób osadzonych (obowiązek ustawy Służby Więziennej wynikający z art. 108 kkw). Stanowiska te tworzone są m.in. w celu zapewnienia bezpieczeństwa osadzonym, których objęto monitoringiem wizyjnym ze względu na obowiązek zapobieżenia popełnienia przez nich czynów autoagresywnych. Zastosowane środki techniczne umożliwiające rejestrację obrazu, nie mają na celu „represjonowania, inwigilowania i zastraszania funkcjonariusza pełniącego służbę w tym miejscu, lecz mają charakter zabezpieczający funkcjonariusza, pod względem udokumentowania właściwego wykonywania obowiązków służbowych i podejmowanych czynności, w przypadku wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych na terenie zakładu karnego lub aresztu śledczego. Zdarzają się bowiem sytuacje, w których podmioty zewnętrzne lub instytucje zarzucają funkcjonariuszowi pełniącemu służbę na stanowisku monitorowego, niewłaściwe wykonywanie obowiązków służbowych w sytuacji wystąpienia zdarzenia nadzwyczajnego (np. podjęcia próby samobójczej lub dokonania samouszkodzenia przez osadzonego).

Podsumowując Dyrektor Generalny SW wskazał, że stosowanie na terenie jednostek penitencjarnych środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobistego osób osadzonych, humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz tymczasowego aresztowania, podniesienie poziomu bezpieczeństwa i porządku całej jednostki penitencjarnej (w tym funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej), ale również (co jest niezwykle istotne), może stanowić materiał dowodowy potwierdzający właściwe wykonywanie obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej w sytuacji wystąpienia na terenie zakładu karnego lub aresztu śledczego zdarzeń nadzwyczajnych.

Uzyskana od Dyrektora Generalnego Służby Więziennej odpowiedź była dla mnie niewystarczająca i nadal budziła zastrzeżenia, w szczególności argumenty, że stosowanie monitoringu wizyjnego w pomieszczeniach, w których zlokalizowane jest stanowisko monitorowego ma jedynie na celu bezpieczeństwo osadzonych oraz nie będzie stanowiło oceny jego służby i nie będzie wykorzystywane przeciwko niemu

przez wykazywanie błędów i uchybień w trakcie jej wykonywania. W związku z powyższym, zwróciłem się do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych o zbadanie przedstawionego zagadnienia.

Z otrzymanej odpowiedzi wynika, że Prezes UODO podziela moje wątpliwości wskazując jednocześnie, iż ustawa o Służbie Więziennej nie reguluje kwestii związanych z wykorzystywaniem w zakładach karnych monitoringu wobec osób zatrudnionych. Do funkcjonariuszy Służby Więziennej zastosowania nie będą miały także przepisy kodeksu pracy.

Jak słusznie zauważa Prezes UODO, wobec braku przepisów szczególnych każdy administrator, w myśl zasady rozliczalności, jest zobowiązany do wykazania podstaw prawnych dla pozyskiwania danych osobowych za pomocą tej technologii, w tym danych z art. 9 ust. 1 i 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.) oraz jest obowiązany wykazać spełnienie wszystkich zasad określonych w art. 5 ust. 1 tego aktu prawa unijnego. Przed wdrożeniem technologii audiomonitoringu konieczne będzie także przeprowadzenie testu prywatności i dokonanie oceny skutków dla ochrony danych.

Podsumowując, Prezes UODO zaznaczył, że celem stosowania na terenie jednostek penitencjarnych środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu lub dźwięku powinno być zapewnienie wyłącznie bezpieczeństwa osobistego osób osadzonych, a także zapewnienie humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności.

Należy przypomnieć, że prywatność jednostki jest wartością chronioną konstytucyjnie. Artykuł 47 Konstytucji RP zawiera ogólne gwarancje ochrony prywatności, a art. 51 Konstytucji RP odnosi się bezpośrednio do aspektów ochrony prywatności związanych z przetwarzaniem informacji o jednostce. Art. 51 ust. 4 Konstytucji RP przewiduje nakaz ustawowego rozstrzygnięcia podstawowych zagadnień związanych z ochroną danych osobowych, tj. zasad i trybu gromadzenia oraz udostępniania informacji. Jak

inne konstytucyjnie chronione wartości, prywatność może podlegać ograniczeniom na określonych w Konstytucji RP zasadach. Zasady te zawiera art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Ograniczenia te muszą być więc określone w ustawie, nie mogą naruszać istoty prawa do prywatności oraz muszą być konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla ochrony wartości (bezpieczeństwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej czy też wolności i praw innych osób).

Jeżeli względy bezpieczeństwa i porządku jednostki penitencjarnej rzeczywiście przemawiają za rejestracją obrazu na stanowisku monitorowego, to należy to uregulować w ustawie z zachowaniem rygorów konstytucyjnych. Podjęta przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej próba wywiedzenia takiego uprawnienia z treści art. 73a k.k.w. czy art. 108 k.k.w. jest nieuprawniona, gdyż adresatami norm prawnych wynikających z przytoczonych przepisów są skazani (normy ogólne o charakterze indywidualnym) oraz administracja zakładu karnego (normy kompetencyjne). Innymi słowy z art. 73a § 1 i art. 108 k.k.w. nie stanowią podstawy prawnej dla monitorowania funkcjonariuszy Służby Więziennej pełniących służbę na stanowisku monitorowego. Podobnie nieuprawnione jest wyprowadzenie takiej normy prawnej z zadań Służby Więziennej (art. 2 ust. 2 ustawy o Służby Więziennej). Sposób realizacji ustawowych zadań określony bowiem został szczegółowo w pragmatyce służbowej. Ustawodawca nie wypowiedział się jednak w kontekście ingerencji w prawo do prywatności funkcjonariuszy, co oznacza, że monitoring skierowany w stronę funkcjonariuszy Służby Więziennej nie znajduje podstaw w obowiązujących przepisach prawa.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) , w przypadku uznania konieczności stosowania monitoringu wobec funkcjonariuszy zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o dokonanie niezbędnych zmian w ustawie o Służbie Więziennej.

W załączeniu przesyłam Panu Ministrowi kopię korespondencji w tej sprawie.

zał. 4

do wiadomości:

Pan Marek Ast - Przewodniczący Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka,

Pan Aleksander Pociąg - Przewodniczący Senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji.

Z wyrazami poważania

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/